Заклад дошкільної освіти «Ясне сонечко»
м. Новоселиця

Методичний посібник
«Крок у світ книги: читацькі стратегії в системі дошкільної освіти»

Укладач: Анна Боднар,
вихователь ЗДО «Ясне сонечко»
Новоселицької міської ради

Новоселиця 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП……..…..3

РОЗДІЛ І Теоретичні основи реалізації читацької стратегії в дошкільній освіті…….4

1.1. Поняття «читацька стратегія» та її місце в дошкільній педагогіці…….4

1.2. Психолого-педагогічні особливості дошкільників у формуванні читацьких навичок……..5

1.3. Завдання читацької стратегії та їх зв'язок із Базовим компонентом дошкільної освіти……6

РОЗДІЛ ІІ. Практична робота в закладі дошкільної освіти …….8

2.1. Форми, методи і прийоми роботи з художнім текстом у дошкільному віці…….…8

2.2. Конспект заняття з розвитку інтересу до книги……..9

2.3. Конспект заняття з формування уміння переказувати текст……11

3.4. Робота з батьками в закладах дошкільної освіти по читацькій стратегії……13

ВИСНОВКИ……..…...15

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ …….…….....16

ДОДАТКИ……....17

Додаток . Анкета для батьків…….. 17

Додаток 2. Пам’ятка для батьків……18

Додаток 3. Фотоматеріали …..……19

ВСТУП

Сучасна система дошкільної освіти орієнтована на формування всебічно розвиненої особистості дитини, здатної до пізнавальної активності та творчої самореалізації. Одним із важливих напрямів цього процесу є становлення читацької компетентності та читацької стратегії, що забезпечує не лише розвиток мовлення, а й формування пізнавальних мотивів, розвиток мислення, емоційної сфери, здатності до спілкування.

В умовах інформаційного суспільства особливо актуальним стає завдання формування у дітей дошкільного віку основ читацької культури та інтересу до книги. Читацька стратегія передбачає усвідомлене використання дитиною способів роботи з текстом: слухання, переказування, співвіднесення почутого із власним досвідом, постановку запитань, прогнозування змісту.

Метою даної роботи є розкриття методичних ідей реалізації завдань читацької стратегії в закладі дошкільної освіти «Ясне сонечко» м. Новоселиця та розробка практичних рекомендацій для педагогів.

РОЗДІЛ І Теоретичні основи реалізації читацької стратегії в дошкільній освіті

1.1. Поняття «читацька стратегія» та її місце в дошкільній педагогіці

У сучасній педагогічній науці термін *«читацька стратегія»* розглядається як система способів і прийомів роботи з текстом, спрямованих на усвідомлене сприймання змісту та розвиток уміння інтерпретувати прочитане. У дошкільному віці ці стратегії мають специфічний характер, адже дитина ще не читає самостійно, проте активно оволодіває мовленням, мисленням, вчиться слухати та переказувати.

Читацька компетентність – це інтегративна якість особистості, яка поєднує знання, уміння, навички й ставлення, пов’язані з роботою з текстом. У дошкільному віці вона проявляється у здатності дитини:

- уважно слухати художній твір;
- відтворювати його зміст (у повному чи скороченому вигляді);
- виражати власне ставлення до героїв і подій;
- співвідносити зміст прочитаного з власним життєвим досвідом.

Формування читацької компетентності сприяє:

- інтелектуальному розвитку;
- удосконаленню комунікативних навичок;
- становленню позитивної мотивації до навчання;
- розвитку емоційно-вольової сфери.

Таким чином, читацька компетентність є важливою складовою загального розвитку дитини та одним із результатів реалізації освітньої програми у закладі дошкільної освіти.

Читацькі стратегії у дошкільників реалізуються через:

- слухання літературних творів у виконанні дорослого;
- емоційне співпереживання персонажам;
- обговорення прочитаного;
- переказування за допомогою вихователя;

- використання ігор, інсценізацій, малювання до тексту.

Значення читацької стратегії полягає у:

- формуванні мисленнєвих операцій (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення);
- розвитку уяви та творчих здібностей;
- вихованні моральних якостей через зміст художніх творів.

Отже, читацька стратегія в дошкільному віці є передумовою подальшої читацької діяльності у школі.

1.2. **Психолого-педагогічні особливості дошкільників у формуванні читацьких навичок**

Реалізація завдань читацької стратегії вимагає дотримання низки психолого-педагогічних умов:

1. Урахування вікових особливостей дошкільників – обмежений обсяг уваги, потреба в наочності, емоційність сприймання.
2. Систематичність і послідовність роботи – поступовий перехід від простих форм (слухання коротких казок) до складніших (аналіз, інсценізація, створення власних історій).
3. Поєднання різних видів діяльності – літератури, образотворчого мистецтва, музики, театралізації.
4. Створення позитивної мотивації – добір цікавих творів, використання ігрових прийомів, організація «бібліотечки групи».
5. Індивідуальний підхід – урахування рівня мовленнєвого розвитку, інтересів, темпу діяльності кожної дитини.

Важливим чинником є й особистість вихователя, адже саме педагог моделює читацьку поведінку, демонструє зразок зацікавленого ставлення до книги

1.3. Завдання читацької стратегії та їх зв'язок з Базовим компонентом дошкільної освіти

Базовий компонент дошкільної освіти (БКДО) має прямий зв’язок із читацькими стратегіями, оскільки він визначає ключові компетентності, освітні напрями та результати навчання, яких мають досягти діти дошкільного віку. Читацькі стратегії — це не лише про «вміння читати», а про розвиток мислення, мовлення, розуміння текстів, уміння працювати з інформацією, що повністю відповідає цілям БКДО.

До основних завдань читацької стратегії в ЗДО належать:

1. Формування уміння розуміти прочитане /почуте
   - визначення головної думки;
   - встановлення причинно-наслідкових зв’язків;
   - передбачення подій за заголовком, ілюстраціями, частиною тексту.

2. Розвиток критичного мислення
   - уміння ставити запитання до тексту;
   - відрізняти факти від оцінних суджень;
   - робити власні висновки.

3. Збагачення словникового запасу та мовлення
   - пояснення нових слів;
   - розвиток уміння переказувати;
   - формування зв’язного мовлення.

4. Формування читацької мотивації
   - зацікавлення книгою;
   - вибір літератури відповідно до інтересів дитини;
   - створення позитивного досвіду взаємодії з текстом.

5. Розвиток умінь працювати з різними типами текстів
   - художні, публіцистичні,розмовно-побутові, наукові
   - уміння знаходити потрібну інформацію.

Зв’язок основних завдань читацької стратегії з БКДО

Базовий компонент дошкільної освіти (БКДО) визначає ключові компетентності дитини на завершення її дошкільного дитинства. Читацькі стратегії прямо пов’язані з кількома з них.

1. Мовленнєва та хідожньо-мовленнєва компетентності

Читацькі стратегії сприяють тому, щоб дитина:

- розуміла зміст художніх і пізнавальних творів;
- вміла переказувати текст;
- будувала зв’язні висловлювання.

Це відповідає вимогам БКДО щодо розвитку мовлення та розуміння текстів.

2. Сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентність

Завдяки роботі з текстом дитина:

- ставить запитання;
- робить висновки;
- здобуває нові знання.

Це розвиває інтелект, увагу, логіку, що чітко прописано в БКДО.

3. Особистісна та соціально-громадянська компетентності

Читання:

- формує емоційну чутливість;
- розширює уявлення про світ, культуру, традиції;
- розвиває здатність співчувати.
- розвиває самооцінку;
- вчиться висловлювати емоції;
- ідентифікує себе з героями.

Це відповідає вимогам БКДО щодо цілісного розвитку дитини.

РОЗДІЛ ІІ Методична робота. Практична робота в закладі дошкільної освіти «Ясне сонечко»

2.1. Форми, методи і прийоми роботи з художнім текстом у дошкільному віці

Форми роботи з художнім текстом:

1. Індивідуальні – бесіда з дитиною, індивідуальне читання, переказ, складання історії за картинкою.
2. Групові – слухання твору у колі, обговорення змісту, рольові ігри.
3. Колективні – інсценізації, театралізації, створення колективних книжечок («Книга про наш садочок»).
4. Інтегровані – поєднання літературної діяльності з образотворчою (малювання ілюстрацій), музичною (пісні до казки), руховою (пантоміма).

Методи роботи

1. Словесні методи:
   - читання вихователем (виразне, емоційне, з паузами);
   - розповідання казок і оповідань;
   - бесіда за змістом тексту;
   - пояснення значення нових слів.
2. Наочні методи:
   - використання ілюстрацій, картинок, предметів-замінників;
   - перегляд мультфільмів чи діафільмів за мотивами творів;
   - настільний театр, тіньовий театр, ляльковий театр.
3. Практичні методи:
   - переказ твору (колективний, індивідуальний, вибірковий);
   - драматизація (рольові ігри за текстом);
   - творчі завдання (складання власної кінцівки казки, придумування нового персонажа);

- художньо-мовленнєві ігри («Закінчи речення», «Хто більше запам’ятає?»).

Прийоми роботи

- Передбачення (прогнозування): запитання «Що буде далі?» перед читанням наступного уривку.
- Діалог із текстом: під час читання вихователь робить паузу і ставить запитання: «Чому герой так зробив?».
- Вибіркове читання: пошук у тексті слів чи речень, що розкривають характер героя.
- Ілюстрування: малювання героїв чи подій, створення колажів.
- Драматизація: розігрування діалогу між персонажами.
- Складання плану (у старших групах): з допомогою вихователя визначення початку, середини та кінця історії.
- Рефлексія: висловлення власного ставлення — «Мені сподобалося, бо…».
- Порівняння: зіставлення двох героїв, двох ситуацій, двох казок.

2.2. Конспект заняття з розвитку інтересу до книги

Тема: Подорож до книжкової країни

Освітні завдання:

- удосконалювати уміння слухати, переказувати, відповідати на запитання;

- формувати ціннісне ставлення до книги, ознайомлення з літературними героями;

- збагачувати словник дітей літературними образамрозвивати уяву, пам'ять, мовлення;

- виховувати повагу до спільної роботи, уміння слухати інших, дбайливе ставлення до книги.

Матеріали: дитячі книги (нові й старі), ілюстрації з казок, "чарівна скринька" з предметами-символами героїв (ключик, черевичок, яблуко тощо), презентація або картки з бібліотекою, книжковою полицею.

Хід заняття

1. Організаційний момент

Вихователь показує дітям «чарівну книгу» й запитує:

— Діти, що у мене в руках? Чим особлива ця річ? Чому книги важливі для людей?

2. Вступна бесіда

Книга — це наш друг і порадник. У ній зберігаються казки, вірші, знання.

Показати дітям стару й нову книгу. Запитати: яка виглядає доглянутою, чому треба берегти книги?

3. Гра «Вгадай казку»

Діти по черзі дістають із чарівної скриньки предмет (черевичок, ключик, яблуко). Їхнє завдання — пригадати, з якої це казки.

4. Читання уривку з казки (наприклад, «Колобок» чи «Рукавичка»)

— Діти слухають уривок, потім відповідають: хто герої казки, що вони роблять?

— Запитання: чим закінчилася казка? Чого вона навчає?

5. Дидактична гра «Живі ілюстрації»

Вихователь показує ілюстрацію з казки.

Діти відгадують, яка це сцена, й можуть розіграти її маленькою драматизацією.

5. Бесіда «Як треба берегти книги?»

Разом складають правила:

- читати обережно;
- не малювати в книзі;

- зберігати на полиці;
- не рвати та доглялати за книгою.

Догляд за книгою, та ремонтування.

7. Творче завдання

Намалювати улюбленого літературного героя.

Скласти маленьке речення про нього: «Мій герой — … Він …».

8. Підсумок заняття

Вихователь запитує:

- Що нового ми дізналися про книги?
- Які казки вам подобаються найбільше?
- Як ми будемо поводитися з книгами?

Очікувані результати:

- діти виявляють інтерес до книги, казки;
- можуть назвати улюблених героїв;
- формують позитивне ставлення до читання;
- засвоюють правила поводження з книгою.

2.3. Конспект заняття з формування уміння переказувати текст

Тема: Вчимося переказувати казку

Освітні завдання:

- розвивати уміння уважно слухати й відтворювати зміст почутого тексту;

- формувати вміння переказувати текст послідовно, логічно, своїми словами;

збагачувати словниковий запас, удосконалювати граматичний лад мовлення;

виховувати інтерес до художнього слова, впевненість у власних силах.

Матеріали: текст казки «Колобок» (можна скорочений варіант); ілюстрації або настільний театр; м’яч (для мовленнєвої гри).

Хід заняття

1. Організаційний момент

Вихователь:

— Діти, ви любите слухати казки? А чи хотіли б ви сьогодні самі стати оповідачами?

2. Вступна бесіда

— Казка — це цікава історія, яка має початок, події та кінець. Щоб розповідати казку, треба уважно слухати й запам’ятовувати.

3. Читання (або розповідання) казки «Колобок»

Вихователь читає (або розповідає) казку з виразною інтонацією.

Під час читання показує картинки чи фігурки героїв.

4. Обговорення змісту

Запитання до дітей:

- Хто спік Колобка?
- Куди він покотився?
- Кого зустрів по дорозі?
- Що трапилося з Колобком наприкінці?

5. Дидактична гра «Передай слово»

Діти стають у коло. Вихователь кидає м’яч дитині й починає речення:

— «Одного разу дід…»

Дитина продовжує. Далі м’яч передається наступному, і казка відтворюється частинами.

6. Колективний переказ

Вихователь показує картинки по черзі, а діти разом складають розповідь за малюнками.

7. Індивідуальний переказ

Окремі діти за бажанням або з допомогою вихователя переказують казку від початку до кінця.

8. Підсумок заняття

Вихователь:

— Ви сьогодні чудово попрацювали. Хто хоче вдома розповісти казку своїм батькам? Як треба розповідати: швидко чи спокійно? Плутатися чи все по порядку?

2.4 Робота з батьками в закладі дошкільної освіти по читацькій стратегії.

Читацька стратегія в нашому закладі дошкільної освіти – важлива, адже спільна діяльність сім'ї та педагогів формує у дитини інтерес до книги, формує культуру читання та навички осмисленного сприйняття тексту.

Основні напрями співпраці з батьками:

1.Інформаційно – просвітницька робота

- Батьківські збори: «Як виховати любов до читання з дитинства», «Читацькі стратегії вдома»;
- Консультації, рекомендації щодо вибору книг для дошкільників, поради щодо читання в голос, анкетування (Додаток 1).
- Памятки: « Як читати з дитиною" (Додаток 2), «10 хвилин читання щодня», «Як ставити дитині запитання під час читання».

2.Спільна діяльність «Дитина – батьки – педагог»

- Сімейне читання: організація «книжкових вечорниць» у групі;
- Домашні завдання – ігри: прочитати казку, намалювати малюнок, скласти загадку чи придумати іншу кінцівку історії;

- Флешмоб: фото чи відео «Читає вся сім’я»;
- Театралізація за участі дітей та дорослих.

3.Заохочення та мотивація

- Сімейна «книжкова полиця» в групі: кожна сімя приносить улюблену книгу;
- Виставка малюнків за мотивами прочитаного;
- Сімейні книжкові щоденники: короткі відгуки про твори.

4.Інтерактивні заходи

- Літературні вікторини «Разом з татом і мамою»;
- Творчі майстерні: створення власної книжки чи ілюстрацій;
- Проект «Моя сімейна казка» - придумати й оформити власну історію.

ВИСНОВКИ

У теоретичному аналізі з’ясовано, що читацька стратегія у дошкільній освіті є цілісною системою прийомів і методів, спрямованих на формування в дітей уміння сприймати, усвідомлювати та інтерпретувати зміст художніх творів.

Основні результати розгляду:

читацькі стратегії розвивають мовлення, мислення, уяву та творчість;

читацька компетентність дошкільника виявляється у вмінні слухати, відтворювати та оцінювати зміст;

ефективність реалізації завдань стратегії залежить від психолого-педагогічних умов: вікових особливостей, системності, поєднання різних видів діяльності, індивідуального підходу та особистісної позиції вихователя.

Таким чином, читацька стратегія в нашому закладі виступає важливим чинником формування загального інтелектуального і духовного розвитку дитини та забезпечує готовність до подальшого навчання у школі.

У теоретичній частині з’ясовано сутність понять «читання», «читацька стратегія», проаналізовано роль художньої літератури у розвитку мовлення, мислення та емоційної сфери дітей дошкільного віку. Підкреслено значення читання як засобу формування культурних і моральних цінностей.

У практичній частині визначено методичні ідеї та прийоми роботи з дітьми, які дозволяють реалізувати завдання читацької стратегії: розвиток слухання, розуміння тексту, формування власних висловлювань, уміння робити висновки та оцінювати вчинки героїв. Наведено приклади занять, що демонструють інтеграцію літератури з іншими видами діяльності.

Отже, читацька стратегія у закладі сприяє формуванню у дітей:

- інтересу до книги;
- навичок комунікації та уяви;
- емоційної чутливості та моральних орієнтирів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / наук. кер. кол. авт. О. Л. Кононко. – К.: Українська академія педагогічних наук, 2021.
2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 376 с.
3. Крутій К. Л. Читання з раннього віку: методика формування інтересу до книги у дітей. – Запоріжжя: ЛІПС, 2018. – 210 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. – К.: Радянська школа, 2017. – 380 с.
5. Тарасенко Г. С. Дошкільник і книга: формування читацької компетентності. – Харків: Основа, 2020. – 176 с.
6. Чепурна Л. А. Художня література в дошкільному закладі: програма та методичні рекомендації. – Тернопіль: Мандрівець, 2021. – 144 с.
7. Шиліна Л. М. Формування читацької культури дітей дошкільного віку: методичні рекомендації. – Полтава: АСМІ, 2022. – 128 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Анкета для батьків

Шановні батьки! Просимо відповісти на питання для оцінки читацьких інтересів вашої дитини:

1. Чи любить ваша дитина слухати казки? Які саме?
2. Як часто ви читаєте дитині вдома?
3. Чи обговорюєте ви прочитане з дитиною?
4. Які книги ваша дитина обирає самостійно?
5. Чи цікавиться дитина малюванням або інсценізацією історій з книги?

Додаток 2

Пам’ятка для батьків «Як читати з дитиною»

1.Читайте дитині щодня, навіть по 10–15 хвилин.

2. Використовуйте виразне читання, зміну інтонацій для персонажів.

3. Обговорюйте казку після читання: задавайте питання «Хто? Що робив? Де?»

4. Заохочуйте дитину переказувати події власними словами.

5. Створюйте спільні ігри за мотивами казок (малювання, театралізація).

6. Слідкуйте за зацікавленістю дитини і поступово збільшуйте складність творів.

Додаток 3

Фотоматеріали провденої роботи

РУКАВИЧКА
ТРИ ВЕДМЕДІ
КАЗКИ

Леся Українка
Тарас Шевченко
КАЗКИ
КОЛОБОК

Коза-дереза
КОЛОБОК

Буквариум
УКРАЇНА

УКРАЇНА
POLICE

Буквриєнн
УКРАЇНА

Буквриєнн
УКРАЇНА

УКРАЇНА

«Сімейне читання в садочку»